

АНАЛІЗ СТАНУ СВІТОВОГО МОЛОЧНОГО РИНКУ

ТЕРЕЩЕНКО І.О., АСПИРАНТ*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

Значне підвищення цін на продовольчі товари, протягом останнього року, призвело до різкого зниження купівельної спроможності пересічного українця, що поставило під загрозу продовольчу безпеку нашої країни. За таких умов надзвичайно гостро постає проблема підвищення ефективності функціонування тваринницької галузі в цілому, і молочного підкомплексу зокрема. Для цього необхідно проаналізувати сучасний стан молочного ринку світу та країн-лідерів, з виробництва цієї продукції, зробити відповідні висновки, й окреслити перспективні шляхи подальшого розвитку молочного скотарства у нашій державі.

A considerable price increase on food stuffs, during the last year, resulted in the fall-off of purchasing power of ordinary Ukrainian, that put food safety of our country under a threat. On such conditions the problem of increase of efficiency of functioning of stock-raising industry of vciolomu appears extraordinarily sharply, and suckling subcomplex in particular. It is for this purpose necessary to analyse a modern suckling market of the world and countries-leaders condition, from the production of this goods, to do the proper conclusions, and outline the perspective ways of subsequent development of the suckling cattle breeding in our state.

Постановка проблеми. Нині, ринок молока і молочних продуктів в Україні, характеризується чіткими тенденціями поступового зниження обсягів виробництва. З продуктами скотарства людина споживає 2/3 тваринного білка, половина з якого припадає на молокопродукти. До складу молока входить понад 90 цінних компонентів, в тому числі 20 амінокислот, значна кількість вітамінів та мінеральних речовин. Тому молочні продукти є незамінними складовими збалансованого харчування кожної людини, а забезпечення внутрішніх потреб населення у даних продуктах є запорукою продовольчої безпеки будь-якої країни.

Виходячи із динамічного розвитку світового ринку постає

---

* Науковий керівник – Писаренко В.В., к.е.н., доцент

гостра потреба у дослідженні національних особливостей країн-лідерів по виробництву молока.

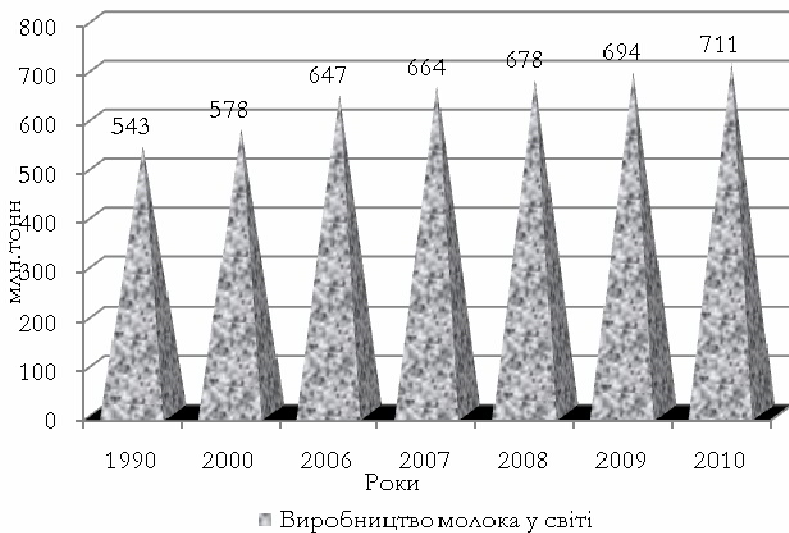
Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми ефективного функціонування молокопродуктового підкомплексу, аналізу стану його розвитку, виявленню вузьких місць та обґрунтуванню методів та шляхів їх подолання присвячена низка робіт вітчизняних науковців. Зокрема В.Я. Амбросова, П.С. Березівського, В.І. Бойка, В.Н. Зимовиці, М.В. Зубця, М.П. Коржиновського, В.І. Костанка, О.М. Шпичака та інші. Але питання аналізу стану світового ринку молока не втрачає своєї актуальності, оскільки кожного року простежуються інші, інколи навіть координально протилежні, тенденції розвитку молочного виробництва.

Ціллю даної публікації є висвітлення результатів аналізу сучасного стану молочного ринку світу вцілому, та у розрізі деяких країн зокрема, а також визначення тенденцій розвитку молочного скотарства у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним характеристиками, які дають можливість отримати чітке уявлення про ринок будь-якої продукції, у тому числі і молочної, є ціна та обсяг попиту й пропозиції. Проаналізувавши ці параметри, можливо спрогнозувати подальший розвиток галузі, окреслити напрямки державного регулювання, а конкретному підприємству визначити поточний рівень конкурентоспроможності й основні напрямки підвищення ефективності виробництва.

Обсяги виробництва молока протягом останніх десятиліть з кожним наступним роком збільшуються (наочно це зображена на рис. 1). Вагомий внесок у зростання світового виробництва зробили Індія та Китай, вони дали відповідно 4-х та 10-ти відсоткове зростання за рік. Спільно з іншими провідними азіатськими країнами вони дали 58% річного приросту ринку.

Так у 2010 р. у світі було вироблено 711 млн. т молока, це на 1,7% більше, ніж у 2009, але не слід забувати, що цей проміжок часу припадає на світову фінансову кризу, що супроводжувалась рецесією майже всіх галузях народного господарства. Якщо ж порівнювати з 2006 роком, то збільшення склало 6,6%.

Рис. 1. Динаміка виробництва молока у світі

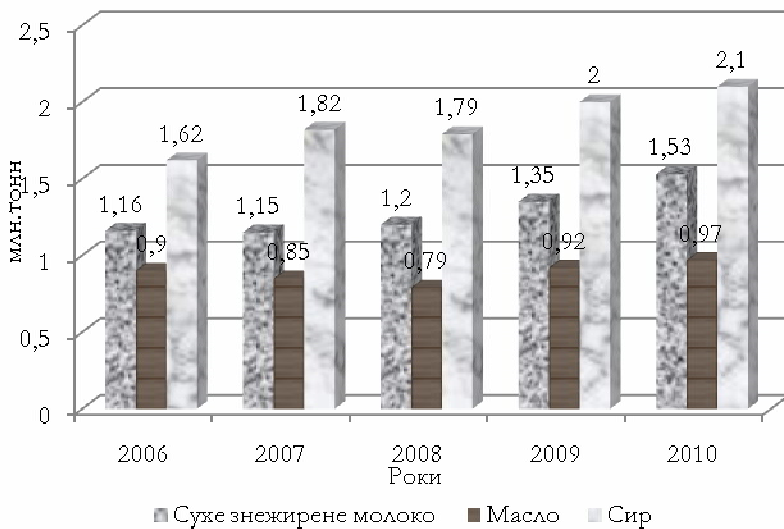
Джерело: опрацьовано на основі даних FAO

Пов'язувати таке стабільне зростання обсягів виробництва молока у світі, потрібно із постійно зростаючим попитом на молочну продукцію, який навіть у період глобальної фінансової кризи, з 2008 р. по 2009 р., зріс на 1,8%, а з 2009 р. по 2012, прогнозується середньорічне зростання на рівні 2,4% [1].

Зростання попиту на молоко відображують показник експорту основних видів молочної продукції, сухого знежиреного молока, масла та сиру (рис 2), тому, що молоко має нетривалий термін зберігання, і його транспортування є нераціональним.

У 2010 році продаж на зовнішніх ринках молочної продукції (в перерахунку на молоко) становить 43,2 млн. т.

З рис.2.2 бачимо, що за останні п'ять років експорт сиру збільшився на майже 22,9% , масла на 7,2%, а сухого молока на 24,2%, середнє зростання за п'ять років, по цих трьох експортних молочних продуктах склало понад 18%, що свідчить про стабільне зростання попиту на молочну продукцію в світі.

Рис. 2. Динаміка експорту основних молочних продуктів у світі за 2006-2010 рр.

Джерело: опрацьовано на основі даних ФАО

Тобто, на сьогодні, попит на молочну продукцію зростає швидшими темпами ніж підвищується обсяг виробництва, внаслідок цього незадоволений попит збільшується, що у свою чергу призводить до підвищення ціни на дефіцитну продукцію.

Крім впливу попиту і пропозиції, на вартості молока й молочної продукції, відображається: цінова політика держави, тенденції економічного розвитку країни та світу, що пов'язані з поступовим подоланням рецесії у світовій економіці, нарощенням виробництва й підвищенням купівельної спроможності населення. Сукупність всіх цих факторів і формує цінову ситуацію на ринку молока (яка відображена у табл. 1), у кожному регіоні й світі в цілому.

Найстабільніша цінова ситуація на європейському ринку, оскільки вартість молока протягом року є стабільно високою, не прослідковуються сезонні коливання і за рік ціна збільшилась лише на 16,7%. А от найбільше зросли ціни у Новій Зеландії, майже на 86% і наблизились до світових, а до цього вартість новозеландського молока була однією з найнижчих у світі.

Таблиця 1

Закупівельні ціни на молоко у деяких країнах світу, €/100 кг

Місяць	Україна	Росія	США	Нова Зеландія	ЄС-15
Листопад 2009	17,24	20,18	17,70	15,80	27,21
Серпень 2009	16,56	19,34	19,55	18,37	27,21
Вересень 2009	16,14	19,32	20,62	18,72	28,20
Жовтень 2009	17,38	21,46	21,41	22,92	29,30
Листопад 2009	20,53	21,38	23,39	22,49	30,35
Грудень 2009	23,64	22,98	25,40	22,58	30,32
Січень 2010	29,16	23,68	25,10	23,60	29,78
Лютий 2010	30,48	30,17	25,79	23,63	29,72
Березень 2010	30,81	30,76	23,46	25,61	29,08
Квітень 2010	30,84	31,00	24,03	26,26	29,10
Травень 2010	27,50	32,00	26,61	26,83	29,73
Червень 2010	27,00	32,50	27,78	30,14	30,23
Листопад 2010	28,29	32,75	26,97	29,32	31,78
Річний приріст, %	64,1	62,3	52,4	85,6	16,7

Джерело: опрацьовано на основі даних FAO

В Україні, починаючи з квітня, спостерігалось зниження закупівельних цін на сире молоко, що пояснюється сезонним збільшенням його виробництва. Однак вже з кінця червня (значно раніше, ніж у попередні роки) ціни підвищилися, причина тому - різке зниження надоїв під час аномальної спеки влітку 2010 року. Сезонний характер виробництва зумовив подальше зростання закупівельних цін на сире молоко. Прогнозується, що зростання цін триватиме.

Загалом минулий рік був складний для виробників молока, несприятливі погодні умови влітку, вплинули на врожайність багатьох культур, зокрема кукурудзи, яка використовується для приготування кормосумішей у молочному скотарстві, що в свою чергу призвело до підвищення собівартості продукції. Зокрема у США ціни на кукурудзу зросли на 30%. А у Російській Федерації нетипова спека знизила продуктивність дійного стада на 15%, і такі аномальні природні катаклізми у 2010 році відбулися на кожному континенті, що опосередковано або безпосередньо вплинуло на собівартість виробленої продукції. Природний фактор в сукупності із постійно зростаючим попитом на продукцію і призвели до

різкого підвищення закупівельних ціни на молоко, яке в меншій мірі проявилось у країнах з високим рівнем державного регулювання економіки. До таких країн належить ЄС- 15.

Молочний сектор широко представлений у країнах з високим рівнем розвитку та країнах що розвиваються. Першість займають держави Азії та Європи. Кількісні та якісні показники, що характеризують дану галузь країн-лідерів світового виробництва наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Кількісні та якісні показники виробництва у 2010 р.

Країна	Світове виробництво молока		Поголів'я корів (тис. голів)	Середня продуктивність (кг, на 1 корову в рік)
	тис. тонн	%		
ЄС, в т.ч.	143000	54	22030	6491
Німеччина	28600	7	4050	7062
Франція	25850	76	3800	6803
Голландія	11200	55	1406	7966
Індія	109609	33	36500	3003
США	86400	44	9270	9320
Китай	35250	4	12180	2894
Австралія	9476	44	1700	5574
Канада	9424	4	992	9500
Україна	11610	4	2737	4242
Світ	711000	100	247598	2872

Джерело: опрацьовано на основі даних FAO

З даної таблиці ми бачимо, що найбільше молоко виробляє Європейський Союз, понад 20% від загального обсягу, передусім тому, що до його складу входить 27 країн. Якщо ж брати у розрізі однієї країни, то в цьому випадку на першому місці знаходиться Індія, вона виробляє близько 14,5% загальної молока у світі. Спричинено це передусім релігійними переконаннями, бо корова у цій країні вважається священною твариною, і знищувати її заборонено на законодавчому рівні, тому тут і найчисельніше поголів'я корів у світі, хоча продуктивність однієї голови в середньому знаходиться на рівні 3003 кг.

Найпродуктивніші корови у Канаді та США, за лактаційний період (10 місяців), вони в середньому дають 9500 і 9320 кг

відповідно. Якщо ж брати Україну, то у 2009 році ми виробили 11610 тис. т молока, а це близько 1,7% світового виробництва, при цьому продуктивність однієї голови становила 4242 кг за рік.

Висновки. Питання реформування молочного скотарства постає із його сучасного стану, який не влаштовує ні виробників, ні переробників, ні органи державної влади, а тим паче – споживачів. Необхідність проведення реформ не викликає сумніву, але шлях подальшого розвитку вітчизняної молочної галузі, до оптимального стану, який би ґрунтувався на виробництві якісного молока для забезпечення продовольчої стабільності внутрішнього ринку, так і залишається не визначений.

У багатьох провідних країнах світу молочна галузь характеризується великотоварним виробництвом – для такого шляху розвитку необхідна значна сума капітальних інвестицій. А оскільки період окупності капіталовкладень у тваринництві, за сучасних умов, може досягати десяти років, то привабливою галуззю молочне скотарства дуже важко назвати. Щоб рухатись за цим сценарієм необхідно впроваджувати державну підтримку, яка б дала можливість підвищити рівень рентабельності виробництва молока і цим самим зменшити період окупності інвестицій.

Другий варіант розвитку молоковиробництва в Україні, і на нашу думку найприйнятніший, це запровадження інноваційних підходів господарювання в середніх і малих сільськогосподарських підприємствах та дрібнотоварних фермерських і особистих селянських господарствах, де зараз виробляється понад 80% українського молока.

Література.

1. Смирнов Е.Р. Ценовая конъюнктура сырьевой базы молочного рынка ЕС в 2009-2010 гг. / Е.Р. Смирнов // Молочная промышленность. – 2010. – №8. – С. 46-48.

2. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO) [Електронний ресурс] – Режим доступу у: <http://www.fao.org>.

3. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т., та ін.] ; за ред. М.В. Присяжнюк, М.В. Зубець, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.